

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Οικονομική του Χώρου

Ενότητα: Τα Υποδείγματα των Harrod – Domar

Κορρές Γεώργιος

Τμήμα Γεωγραφίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο **«Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου»** έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

1. Σκοποί ενότητας	4
2. Περιεχόμενα ενότητας	4
2.1 Τα Υποδείγματα των Harrod – Domar	4

1. Σκοποί ενότητας

2. Περιεχόμενα ενότητας

2.1 Τα Υποδείγματα των Harrod – Domar

Τα υποδείγματα των Harrod και Domar είναι υποδείγματα που προσπαθούν να απεικονίσουν τη μεγεθυντική πορεία μιας οικονομίας λαμβάνοντας υπόψη τη συσσώρευση του κεφαλαίου και της εργασίας. Τα δύο υποδείγματα αναπτύχθηκαν χωριστά από τους δύο γνωστούς οικονομολόγους αλλά καταλήγουν στα ίδια βασικά συμπεράσματα και για αυτό το λόγο θεωρούνται πάντα ως «κοινά».

Γενικά είναι γνωστό ότι σε μία στατική οικονομία, οι δυνάμεις της αγοράς εξασφαλίζουν την ισότητα των αποταμιεύσεων με τις επενδύσεις δηλαδή την ισότητα των εκροών από τον εισοδηματικό κύκλο με τις εισροές στον εισοδηματικό κύκλο. Το ερώτημα που έθεσε ο Harrod είναι κατά πόσο αυτή η ισότητα ισχύει και στην περίπτωση μιας μεγεθυνόμενης οικονομίας. Εάν οι μεταβολές του εισοδήματος επηρεάζουν την επένδυση, ποιός πρέπει να είναι ο ρυθμός μεγέθυνσης του εισοδήματος (παραγωγής), ώστε οι σχεδιαζόμενες επενδύσεις να είναι συνεχώς ίσες με τις σχεδιαζόμενες αποταμιεύσεις και μάλιστα να εξασφαλίζεται μια δυναμική ισορροπία στην οικονομία που διαχρονικά μεγεθύνεται; Έψαξε όμως και για εκείνες τις εγγυήσεις που εξασφαλίζουν ότι ο απαιτούμενος ρυθμός μεγέθυνσης του εισοδήματος πραγματικά θα επικρατήσει αλλά και για εκείνους τους μηχανισμούς που σε περίπτωση ανισορροπίας θα τεθούν σε εφαρμογή και θα επηρεάσουν την επιστροφή στην ισορροπία. Ο Harrod επίσης έστρεψε την προσοχή του και στο ερώτημα κατά πόσο αυτός ο απαιτούμενος ρυθμός μεγέθυνσης εξασφαλίζει το μέγιστο ρυθμό δυναμικής μεγέθυνσης μιας οικονομίας. Κατά αυτό τον τρόπο ο Harrod διέκρινε τρία διαφορετικά είδη ρυθμού μεγέθυνσης και τα ονόμασε : πραγματικό ρυθμό μεγέθυνσης (g), ρυθμό μεγέθυνσης που εγγυάται τη δυναμική ισορροπία (g_w) και τον φυσικό ρυθμό μεγέθυνσης (n).

Ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης ορίζεται από το εισόδημα το οποίο επηρεάζει την αποταμίευση και την πραγματική μεταβολή του κεφαλαίου και το οποίο καθορίζεται από τις επενδύσεις.

Ο ρυθμός μεγέθυνσης που εγγυάται τη δυναμική ισορροπία επηρεάζεται από τα ίδια μεγέθη όπως και στην προηγούμενη περίπτωση μόνο που στην προκειμένη περίπτωση αυτά τα μεγέθη δεν αφορούν πραγματικά αλλά μελλοντικά μεγέθη ή μεγέθη σχεδιαζόμενα προς υλοποίηση.

Ο φυσικός ρυθμός μεγέθυνσης εξαρτάται από το ρυθμό μεγέθυνσης των εργαζομένων και αυτός θεωρείται δεδομένος και μεταβάλλεται π.χ. με το ρυθμό γεννήσεων ή νέων εμφανιζομένων εργαζόμενων στην αγορά.

Κατά τον Harrod για να είναι μια μεγεθυνόμενη οικονομία σε ισορροπία θα πρέπει ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης να είναι ίσος με τον επιθυμητό και αυτός θα πρέπει να είναι ίσος με το φυσικό που επιβάλλει το εργατικό δυναμικό. Κατά τον Harrod όμως τίποτε δεν εξασφαλίζει ότι ο πραγματικός ρυθμός μεγέθυνσης θα είναι ίσος με

τον επιθυμητό ρυθμό μεγέθυνσης και πόσο μάλλον με το φυσικό ρυθμό μεγέθυνσης. Κάτι τέτοιο μπορεί να εμφανιστεί μόνο τυχαία και δεν υπάρχουν μηχανισμοί στην αγορά που να εξασφαλίζουν την ισορροπία.

Ο Domar περιγράφει τη διαδικασία ανάπτυξης με πιο απλό τρόπο. Ο Domar διέγνωσε τη διττή ιδιότητα των επενδύσεων ως ζήτηση και ως μέσο διάθεσης κεφαλαίου. Σύμφωνα με τον Domar μια μεταβολή στο μέγεθος των επενδύσεων αυξάνει τη ζήτηση ως ακολούθως:

$$\Delta Y_d = \Delta I/s$$

Η επένδυση αυξάνει την προσφορά κατά

$$\Delta Y_s = I\sigma \text{ όπου } \sigma \text{ είναι η παραγωγικότητα του κεφαλαίου}$$

Σε ισορροπία η μεταβολή της ζήτησης θα πρέπει να είναι ίση με την μεταβολή της προσφοράς.

$$\Delta I/s = I\sigma.$$

$$\Delta I/I = s\sigma.$$

Με άλλα λόγια οι επενδύσεις πρέπει να αυξάνονται με ρυθμό ίσο με το γινόμενο της ροπής για αποταμίευση επί της παραγωγικότητας του κεφαλαίου. Αυτό συνεπάγεται ότι όταν ο λόγος αποταμιεύσεως προς τις επενδύσεις είναι σταθερός, το προϊόν θα αυξάνεται με ρυθμό ίσο με $s\sigma$. (σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης). Αν $\sigma = 1/c_r$ τότε τα συμπεράσματα των Harrod και Domar είναι πανομοιότυπα όπου $c_r = 0$ συντελεστής επιτάχυνσης που καθορίζει την απαιτούμενη ποσότητα του κεφαλαίου / επένδυσης για μία επιπλέον μονάδα προϊόντος.

Συμπερασματικά, τα δύο υποδείγματα είναι ως προς την τυπική τους έκφραση και τα συμπεράσματα όμοια. Ο Harrod κάνει ρητή αναφορά στις συνθήκες κάτω από τις οποίες μπορεί να επιτευχθεί πλήρης απασχόληση, ο Domar αφήνει το ζήτημα αυτό σχετικά αδιερεύνητο. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση του Harrod η προϋπόθεση για την πλήρη απασχόληση και τη σταθερή, χωρίς οικονομικές κρίσεις, μεγέθυνση, είναι η εξίσωση του φυσικού ρυθμού αύξησης του εργατικού δυναμικού με τον πραγματικό και επιθυμητό ρυθμό μεγέθυνσης. Αντίθετα ο Domar αφήνει να εννοηθεί ότι η πλήρης απασχόληση γίνεται δυνατή όταν ισχύει η ισότητα μεταξύ $\Delta I/I = s\sigma$. Από την άλλη μεριά, και τα δύο υποδείγματα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ισορροπία μπορεί να επιτευχθεί εφόσον επικρατήσει ένας σταθερός ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ίσος με s/n ή $s\sigma$. Η επίτευξη όμως ισορροπίας και πλήρους απασχόλησης είναι περισσότερο θέμα τύχης, αλλά και αν ακόμα πραγματοποιηθεί είναι δύσκολη η διατήρησή της, διότι δεν υπάρχει μηχανισμός που να εξασφαλίζει τη σταθερότητά

της. Τέλος και τα δύο υποδείγματα υποθέτουν ότι η παραγωγή διεξάγεται με σταθερή την αναλογία κεφαλαίου –προϊόντος.

Το κύριο χαρακτηριστικό που έκανε τα υποδείγματα Harrod – Domar τόσο ελκυστικά είναι η απλότητά τους για την οποία όμως τους ασκήθηκε και η μεγαλύτερη κριτική. Ιδιαίτερα για τις υπανάπτυκτες οικονομίες, το υπόδειγμα Harrod – Domar έδωσε μια διέξοδο χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι δυσκολίες ήταν μικρότερες. Ο πολύ γενικός χαρακτήρας δεν επιτρέπει λεπτομερή ποσοτική ανάλυση, ενώ οι δυσκολίες μέτρησης του κεφαλαίου και του λόγου κεφαλαίου-προϊόντος καθώς και τα προηγούμενα μειονεκτήματα που αναφέραμε δημιουργούν αρκετές δυσκολίες που κάνουν την εφαρμογή τους προβληματική.

Η μελέτη των υποδειγμάτων Harrod – Domar μας δίνει χρήσιμες πληροφορίες οικονομικής πολιτικής με στόχο την απλή διερεύνηση των προβλημάτων μεγέθυνσης που αντιμετωπίζουν οι υπανάπτυκτες οικονομίες. Ο στόχος αυτός μπορεί να επιτευχθεί με την αύξηση στο μέγιστο δυνατό του ρυθμού μεγέθυνσής τους.